

<https://helda.helsinki.fi>

---

## Att dela språk men inte samtalsmönster : Återkoppling i sverigesvenska och finlandssvenska handledningssamtal

Nelson, Marie

2015-08-01

---

Nelson , M , Henricson , S , Norrby , C , Wide , C , Lindström , J & Nilsson , J 2015 , ' Att dela språk men inte samtalsmönster : Återkoppling i sverigesvenska och finlandssvenska handledningssamtal ' , Folkmålsstudier : Meddelanden från Föreningen för Nordisk Filologi , vol. 53 , s. 141-166 .

---

<http://hdl.handle.net/10138/159317>

---

unspecified  
publishedVersion

---

*Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.*

*This is an electronic reprint of the original article.*

*This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.*

*Please cite the original version.*

*Marie Nelson, Sofie Henricson, Catrin Norrby, Camilla Wide,  
Jan Lindström och Jenny Nilsson*

## ATT DELA SPRÅK MEN INTE SAMTALSMÖNSTER: ÅTERKOPPLING I SVERIGESVENSKA OCH FINLANDSSVENSKA HANDLEDNINGSSAMTAL

*Sharing language but not communicative patterns:*

*Feedback in Sweden-Swedish and Finland-Swedish academic counselling interaction*

In this article, we present a study of oral feedback (back-channels and responsive turns) given in academic counselling meetings between an essay supervisor and one or two students. The purpose of these meetings is to discuss and improve an academic text written by the students. Our data consist of naturally occurring Sweden-Swedish and Finland-Swedish institutional interactions at the university level. The overall aim of the study is to compare feedback patterns in the Sweden-Swedish and the Finland-Swedish data and to contribute to the field of variational pragmatics. A detailed analysis of the recorded interactions reveals overt differences in the frequency, intensity and distribution of feedback in the two varieties of Swedish. In the Sweden-Swedish data, there is a preference for relational work, evidenced, for instance, by students praising the advice given by the supervisor. In the Finland-Swedish data, an orientation towards clarity is prominent and corrective advice, for instance, is usually uttered in a straightforward way. Our results support previous findings on communicative patterns in Sweden and Finland. These findings highlight the dialogic nature of institutional communication in Sweden, on the one hand, and the orientation to the task and its result in comparable situations in Finland, on the other. The outcome of this study adds to the understanding of the communicative patterns of Sweden-Swedish and Finland-Swedish with a detailed analysis of the oral feedback occurring in counselling meetings.

### *1. Inledning*

*"Speakers who share the same native language  
do not necessarily share the same culture"*

(Barron och Schneider 2009:425)

Ett samtal är ett dynamiskt växelspel som kännetecknas av initiativ och olika former av återkoppling. Vem som gör vad i samtalet påverkas av den aktuella situationen, av samtalsdeltagarnas förhållande till varandra och av den språkliga och kulturella inramningen. I den här artikeln presenteras en studie av återkoppling i handledningssamtal där handledare och studenter

vid svenskspråkiga universitet och högskolor i Finland respektive Sverige interagerar med varandra.

Med återkoppling menar vi hur samtalsdeltagarna reagerar på varandras kommunikativa handlingar och samtidigt visar att handlingarna åtminstone i någon mån tagits emot. Återkoppling inkluderar därmed såväl uppbackningar som responsiva turer. En uppbackning fungerar som ett stöd till men inte ett direkt svar på eller kommentar till en annan samtalsdeltagares samtalsbidrag (Green-Vänttinen 2001:57), medan en responsiv tur utgör en självständig språkhandling som bidrar till samtalsämnet (Linell & Gustavsson 1987:60). I avsnitt 2 för vi ett närmare resonemang kring verbal återkoppling och de avgränsningar och indelningar vi använt oss av i denna studie.

Syftet med föreliggande undersökning av återkoppling i handledningsamtal är att jämföra autentiska finlandssvenska och sverigesvenska samtal för att söka likheter och skillnader i kommunikativa mönster.<sup>1</sup> Studien utgör således ett bidrag till den variationspragmatiska forskningen. Variationspragmatiken är en relativt ny forskningsinriktning som kombinerar ett intresse för pragmatisk variation med ett intresse för geografisk och social variation (Schneider & Barron 2008:1).

Vi utgår ifrån att återkoppling är avgörande för hur samspelet i interaktionen utformas och för den stämning som skapas i samtalet. Deltagarnas sätt att återkoppla till varandra kan visa hur de institutionella rollerna som handledare och student samt den sociala distansen och relationen mellan samtalsdeltagarna återskapas, förhandlas och justeras under samtalets gång. Syftet preciseras i följande forskningsfrågor:

- Vilken typ av återkoppling använder handledare och studenter i de sverigesvenska och de finlandssvenska handledningssamtalen?
- Hur vanligt förekommande är återkoppling mellan student och handledare?
- Hur ser rollfördelningen ut i samtalen? Vem ger återkoppling till vem och på vilket sätt?

Genom att besvara frågorna vill vi beskriva de återkopplingsmönster som framträder i samtalen och ringa in det som förenar och det som skiljer

---

<sup>1</sup> Studien ingår i det pågående forskningsprogrammet *Interaktion och variation i pluricentriska språk* (IVIP). Med pluricentriska språk avses språk som har officiell status i mer än ett land (Clyne 1992, Reuter 1992). Programmet finansieras av Riksbankens Jubileumsfond under perioden 2013–2020 (projektnummer M12–0137:1). För en översikt av programmets syften och upplägg, se Norrby m.fl. 2014 eller programmets hemsida ([www.su.se/svefler/ivip](http://www.su.se/svefler/ivip)).

återkopplingsarbetet åt ur ett pluricentriskt perspektiv. Svar på frågorna söker vi genom att studera handledningssamtalen i detalj och jämföra den återkoppling som förekommer i det sverigesvenska och det finlandssvenska materialet. Som ett komplement till detaljstudierna använder vi kvantitativa analyser för att belysa våra frågeställningar. Den övergripande variations-pragmatiska ansatsen konkretiseras genom en parallell materialinsamling och en genomgående kontrastiv analys av de sverigesvenska och de finlandssvenska handledningssamtalen.

Den som studerar samtal har ofta anledning att skilja vardaglig interaktion inom den personliga sfären från samtal som äger rum i en institutionell kontext, mellan expert och lekman. Sådana så kallade institutionella samtal är resultatorienterade och ”starkt knutna till rutiniserade handlingsmönster och praktiker” (Adelswärd 1995:110). Samtalets karaktär, vardagligt eller institutionellt, ramar således in den pågående interaktionen och påverkar därmed också initiativ och återkoppling (se t.ex. Antaki m.fl. 2000, Linell 2011:587). Samtal i institutionella kontexter är ett väl utforskat område i såväl Finland som Sverige. I båda länderna finns exempel på tidigare forskning som bygger på just handledningssamtal i universitetsmiljö (bl.a. Vehviläinen 2009, Svinhufvud & Vehviläinen 2013, Magnusson & Sveen 2014).

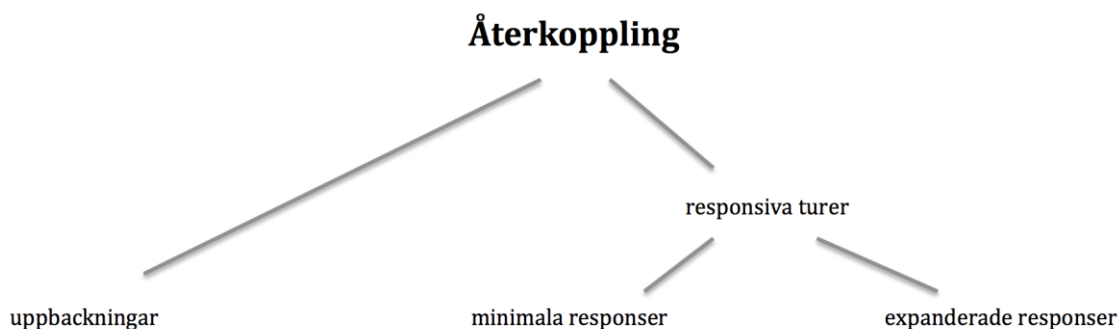
I enlighet med Barron och Schneiders tankar om att dela språk men inte nödvändigtvis kultur, som citerats ovan, är antagandet i den här studien att jämförbara talare som delar förstaspråk inte per automatik delar kommunikativa mönster. Som tidigare studier visat är bilden av den diskuterande och dialoginriktade svensken samt den tystlåtna och sakinriktade finländaren mer än stereotypa föreställningar (se t.ex. Charles & Louhiala-Salminen 2007, Kangasharju 2007, Wide u.u.). Hur kulturella skillnader kan ta sig uttryck i sverigesvenska och finlandssvenska samtal uppmärksammades redan på 1990-talet av Saari (1994, 1995) som studerat olika kommunikativa mönster, bl.a. vad gäller återkoppling. Även andra studier om återkoppling i samtal ger oss anledning att förvänta oss skillnader mellan olika varieteter av pluricentriska språk, t.ex. Totties (1991) jämförande studie av uppbackningsmönster i brittisk och amerikansk engelska, O’Keeffe och Adolphs (2008) artikel om lyssnarsignaler i brittisk och irländsk engelska samt Green-Vänttinens (2001) avhandling om uppbackningar i helsingfors-svenska samtal. Även om Green-Vänttinen utgår ifrån ett rent finlandssvenskt material, noterar hon på olika håll i avhandlingen skillnader mellan sverigesvenska och finlandssvenska uppbackningar (t.ex. det typiskt sverigesvenska *a* och det finlandssvenska *jå*).

I avsnitt 2 presenterar vi aktuella avgränsningar och definitioner för verbal återkoppling och i avsnitt 3 beskriver vi materialet. I avsnitt 4, 5 och

6 redogör vi för våra resultat. I avsnitt 7 avrundar vi artikeln med en kontrasterande sammanfattning och en avslutande diskussion. I detta sista avsnitt lyfts resonemanget från mikro- till makronivå utifrån vad iakttagna mönster kan säga om de återkopplingstendenser som är mest framträdande i handledningssamtalen inspelade i Sverige och i Finland, om de institutionella rollerna som handledare och student samt om hur olika samhällsperspektiv kan återspeglas i lärandesamtal.

## 2. Verbal återkoppling

I fokus för denna undersökning står *verbal återkoppling*,<sup>2</sup> alltså hur samtalsdeltagarna med hjälp av lyssnarsignaler och/eller självständiga turer reagerar på varandras bidrag i interaktionen. De språkhandlingar samtalsdeltagare använder för återkoppling kan variera från korta lyssnarsignaler till utförliga självständiga turer. I likhet med många andra som intresserat sig för återkopplande turer och korta lyssnarsignaler i svenska samtal (t.ex. Linell & Gustavsson 1987:60–66, Allwood 1988:94–95, Green-Vänttinen 2001:56–85, Milles 2003:102–105), finner vi det angeläget att beakta denna variation genom att skilja mellan olika sorters återkoppling. Termerna vi utgår ifrån presenteras i Linell och Gustavsson (1987:60–61)<sup>3</sup> och sammanfattas i figur 1.



Figur 1. Återkoppling som paraplyterm för tre responsiva handlingar.

<sup>2</sup> Samtalsdeltagarna kan backa upp varandra även med andra signaler, t.ex. med hjälp av blickar, nickningar eller andra gester (för forskning om och förslag till systematisk kodning av multimodal återkoppling, se t.ex. Allwood m.fl. 2007, Knight 2009, Heldner m.fl. 2013). Bland annat på grund av att en del av materialet endast är audioinspelat har vi valt att lämna denna dimension utanför den här undersökningen.

<sup>3</sup> En motsvarande modell används också i Green-Vänttinen (2001:77–78).

Uppbackningar kan förstås som den minsta formen av verbal återkoppling.<sup>4</sup> Gränsdragningen mellan uppbackningar och minimala responser är inte absolut och bygger på flera samverkande kriterier (se t.ex. Duncan & Nederehe 1974, Green-Vänttinen 2001:56–85, McCarthy 2003:38–39), men handlar om att en uppbackning i motsats till en minimal (eller en expanderad) respons inte utgör en egen tur eller en självständig språkhandling som bidrar till samtalsämnet (Linell & Gustavsson 1987:60). En uppbackning är därmed ett stöd till och inte ett svar på en annan samtalsdeltagares tur (Green-Vänttinen 2001:57). Detta innebär att samma uttryck, t.ex. *mm*, *jå*, *okej* och *nä*, ibland kan fungera som en uppbackning och ibland som en minimal respons (Green-Vänttinen 2001:57, Knight 2009:38–39). Hur samma eller likartade uttryck kan fungera som både minimal respons och uppbackning framgår i exempel 1 (som även återges som exempel 5 i avsnitt 6). De studerade samtalen har kodats (jfr FINSHAN1) och en förklaring till kodningen finns i inledningen till avsnitt 3. En transkriptionsnyckel återfinns i slutet av artikeln.

#### Exempel 1. Ska vi stänga dörren (FINSHAN1)

```

01 HAN: okej (0.7) ska vi stänga dörren
02       (1.8)
03 STU: m↑hm
04       (4.6)
05 HAN: m okej (0.8) .h (1.3) JÅ så där h 'Hh h'H
06       först tänkte ja säga nånting allmänt om den
07       här texten
08       (1.1)
09 HAN: mt ö:hm .h ja tycker att den (0.8) så där
10       strukturmässigt e (.) e väldigt (.)
11       välskriven *redan å å att den* fun(.)kar bra
12       den där stilen e enhetlig .h (0.9) e: (1.0) så
13       ja har int hemskt mycket att säga liksom
14       om om om (.) hur dom här styckena (0.6)
15       *fungera ja tycker att de fungerar väldigt
16       bra som de gör* nug [.h] nu: å å (0.2) å
17 STU:                                     [mm]
```

På rad 3 använder studenten först *mhm* som en minimal respons på handledarens fråga *ska vi stänga dörren*. I och med att *mhm* här är ett svar på en fråga och därmed utgör en egen tur kategoriseras återkopplingen i detta fall som en minimal respons och inte som en uppbackning. På rad 17

<sup>4</sup> Som framhävs i Norrby (2014:166) har uppbackning definierats och omnämnts på olika sätt av olika forskare. *Uppbackning* myntades 1987 av Linell och Gustavsson (se s. 60) som en svensk motsvarighet till den engelska termen *back channel* (Yngve 1970).

utgör *mm* däremot varken en egen tur eller en självständig språkhandling, utan fungerar som en uppbackning till handledarens pågående tur *ja tycker att de fungerar väldigt bra som de gör nu*.

Uppbackningar kan till sin struktur vara enkla (*a*), dubblerade (*mm mm*) eller komplexa (*jå okej*) (se t.ex. Tottie 1991:263, Knight 2009:45–46). Även om uppbackningarna i regel kan fylla flera samtidiga funktioner (Green-Vänttinen 2001:156), har tidigare forskning ofta delat in dem efter funktion, t.ex. i fortsättningssignaler, kvitteringar och signaler om samförstånd (Knight 2009:47–48). Beroende på t.ex. intonation, betoning och sekventiell kontext kan samma uttryck användas i uppbackande funktioner av olika slag (se t.ex. Gardner 1997 för variationsmöjligheterna av *mm* i australisk engelska). Den funktionella spännvidden utgör ytterligare en skillnad mellan uppbackningar och övrig återkoppling. Som uppbackningar tolkas i regel endast instämmande eller neutrala handlingar (Linell & Gustavsson 1987:63, se dock Green-Vänttinen 2001:207–208, 218–230 som även diskuterar icke-instämmande uppbackningar), medan de minimala och expanderade responserna kan vara antingen instämmande (*a men precis vad bra*), neutrala (*okej mm ja*) eller invändande (*nä det tror jag inte*) (jfr Linell & Gustavsson 1987:57).

Då återkopplingen kan tolkas som en egen tur kan den enligt Linell och Gustavsson (1987:57–59) antingen vara begränsad till att endast ge återkoppling (*minimal respons*) eller utökas med någon form av eget initiativ (*expanderad respons*). I exempel 1 är *mhm* på rad 3 därmed en minimal respons och inte en expanderad respons, eftersom den utgör ett svar på en fråga men inte inkluderar ett eget initiativ.

Gränsdragningen mellan de olika formerna av återkoppling, huvudsakligen mellan uppbackning och minimal respons samt mellan minimal respons och expanderad respons, är inte alltid självklar. Alternativa tolkningar av mer oklara fall skulle eventuellt kunna motiveras. Vi har strävat efter att säkerställa en konsekvent tolkning genom att hela samtalsmaterialet analyserats av samma två forskare, en sverigesvensk och en finlandssvensk, då de träffats för gemensamma materialanalyser och kategoriseringar. En konsekvent indelning av beläggen på återkoppling är en viktig utgångspunkt för den kvantitativa jämförelsen, men i den mer kvalitativa analysen är det inte alla gånger speciellt centralt för våra frågeställningar att skilja mellan exempelvis minimal och expanderad respons.

### 3. Material och metod

De resultat vi presenterar bygger på analys av totalt sex stycken handledningssamtal, två språk- och ett ämneshandledningssamtal från respektive land. I tabell 1 ger vi en översikt över det aktuella materialet. Samtalen har kodats utifrån inspelningsland (FIN eller SVE), språk- eller ämneshandledning (SHAN eller ÄHAN) och har sedan numrerats. Under rubriken "Deltagare" framgår det antal deltagare som varit involverade i handledningen, "H" står för handledare och "S" för student/studenter, "K" för kvinna och "M" för man/män.

Tabell 1. Materialöversikt

Samtal	Land	Typ av samtal	Deltagare	Längd	Inspelning
FINSHAN1	Finland	Språkhandledning	1 HK + 1 SK	39:43	Video
SVESHAN1	Sverige	Språkhandledning	1 HK + 1 SK	47:39	Audio
FINSHAN2	Finland	Språkhandledning	1 HK + 1 SM	28:59	Video
SVESHAN2	Sverige	Språkhandledning	1 HK + 1 SK	25:27	Audio
FINÄHAN1	Finland	Ämneshandledning	1 HK + 1 SK	37:19	Audio
SVEÄHAN1	Sverige	Ämneshandledning	1 HK + 2 SM	40:54	Video

Samtliga studenter som deltar i ämneshandledningssamtalen läser samma ämne och har kommit ungefär lika långt i sina kandidatstudier. De studenter som får språkhandledning läser olika ämnen och handleds utifrån olika typer av texter för att få hjälp med språklig struktur och stil, t.ex. vid rapport- eller uppsatsskrivande. Språkhandledningssamtalen är inspelade 2011 och 2013, medan ämneshandledningssamtalen spelats in under 2014.

Den aktuella studien av återkoppling i handledningssamtal är kontrastiv, och vi har därför strävat efter att samtalen som jämförs ska vara så likvärdiga som möjligt. I såväl de sverigesvenska som de finlandssvenska språkhandledningssamtalen är det en och samma handledare i båda inspelningarna, medan de totalt fyra studenterna representerar olika discipliner. I alla samtal utom ett, det sverigesvenska handledningssamtalet, deltar en handledare och en student (se tabell 1).

I de fall deltagarna godkänt videoinspelning har samtalen spelats in både som audio- och videofiler. I övriga fall har enbart audioinspelare använts.<sup>5</sup>

<sup>5</sup> I undersökningen följer vi de forskningsetiska rekommendationerna för humanistisk forskning samt för forskning med audio- och videomaterial (Vetenskapsrådet 2010). Forskningsupplägget har etikprövats och godkänts av Etikprövningsnämnden i Stockholm och Forskningsetiska nämnden vid Åbo universitet.



#### *4. Kvantitativ översikt av återkoppling i materialet*

Genom närstudier av de inspelade handledningssamtalen har vi analyserat verbala återkopplingar (uppsbackningar, minimala responser, expanderade responser) till frekvens, form och funktion. I detta avsnitt ger vi en kvantitativ framställning av identifierad återkoppling, i avsnitt 5 kommenterar vi återkopplingarna utifrån språklig form och intensitet, medan vi i avsnitt 6 studerar dem ur ett mer kvalitativt perspektiv.

För att lära känna materialet och de olika typerna av återkopplingar samt arbeta fram en samstämd kategorisering av dem genomförde vi inledningsvis en pilotstudie på en mindre del av materialet (2 x 10 minuter). Pilotstudien bekräftade att återkoppling är ett frekvent fenomen i handledningssamtal (se även Green-Vänttinen 2001:92) och i den kvantitativa analysen har vi därför begränsat oss till ett urval som vi uppfattar som representativt för helheten. Genom att analysera fem minuter i början, mitten och slutet av varje samtal (45 minuter i varje land, dvs. totalt 90 minuter)<sup>6</sup> fångar vi olika faser av handledningssamtalen. I båda länderna är den återkoppling som äger rum jämnt fördelad över handledningssamtalen. Det märks alltså inga större skillnader vad gäller antal/typ av återkoppling i början, mitten eller slutet av samtalen och inte heller mellan språkhandledning och ämneshandledning, vilket kan utläsas ur tabellerna i bilaga 1a och 1b.

I tabell 2 sammanfattas de kvantitativa resultaten av återkopplingsanalysen. Tabellen visar antal förekomster och procentuell fördelning. Observera att tabellen läses såväl vågrätt som lodrätt. Det betyder t.ex. att de sverigesvenska uppsbackningarna utgör 62 % av samtliga sverigesvenska återkopplingar och av dessa 347 belägg står handledarna för 76, alltså 22 %, medan studenterna står för 271, alltså 78 %.

---

<sup>6</sup> Samtliga belägg på återkoppling har matats in i excelfiler (en för de sverigesvenska och en för de finlandssvenska förekomsterna). De forskningsdata som finns i excelfilerna har sammanställts och presenteras i tabell 2 samt i bilaga 1a och 1b. Då vi i artikeln använder kvantitativa siffror som stöd för vårt resonemang utgår vi från excelfilerna (5+5+5 minuter/samtal).

Tabell 2. Återkoppling i de studerade handledningssamtalen

		UPPBACKNINGAR	MINIMALA RESPONSER	EXPANDERADE RESPONSER	TOTALT
<b>SVERIGE</b>		<b>347 (62 %)</b>	<b>126 (23 %)</b>	<b>84 (15 %)</b>	<b>557 (100 %)</b>
	Handledare	76 (22 %)	44 (35 %)	12 (14 %)	132 (24 %)
	Student	271 (78 %)	82 (65 %)	72 (86 %)	425 (76 %)
<b>FINLAND</b>		<b>154 (52 %)</b>	<b>86 (29 %)</b>	<b>56 (19 %)</b>	<b>296 (100 %)</b>
	Handledare	56 (36 %)	33 (38 %)	24 (43 %)	113 (38 %)
	Student	98 (64 %)	53 (62 %)	32 (57 %)	183 (62 %)

Som framgår av tabellen förekommer det nästan dubbelt så många återkopplingar i de sverigesvenska samtalen som i de finlandssvenska.<sup>7</sup> Om vi istället för att jämföra samma antal minuter i de båda länderna hade utgått ifrån ett lika stort antal ord, hade skillnaden blivit mindre. I de sverigesvenska språkhandledningssamtalen yttras i genomsnitt 238 ord/minut och i de finlandssvenska språkhandledningssamtalen är motsvarande siffra 188 ord/minut (Henricson m.fl. u.u.; för mer om pauser och samtalstempo se även Henricson & Nelson inskickad). De sverigesvenska samtalen består alltså av fler ord än de finlandssvenska samtalen. Antalet ord är trots allt inte dubbelt så stort i det sverigesvenska materialet, vilket tyder på att de skillnader som framgår av tabell 2 även kan förklaras med att de båda länderna uppvisar olika mönster för återkoppling. Även om de kvantitativa siffrorna därmed inte ska läsas som absoluta sanningar pekar resultaten på att återkopplingsbenägenheten är större i de sverigesvenska samtalen.

Genom att studera de fetstilta siffrorna i tabell 2 framgår att uppbackningar är den vanligaste formen av återkoppling i såväl det sverigesvenska som det finlandssvenska materialet, följt av minimala och därefter expanderade responser. Uppbackningarna utgör dock olika stora andelar i de sverigesvenska och de finlandssvenska handledningssamtalen (62 % respektive 52 % av det totala antalet återkopplingar). I antal belägg innebär detta 347 sverigesvenska och 154 finlandssvenska uppbackningar. Den tidigare nämnda återkopplingsbenägenheten vi sett i det sverigesvenska materialet speglas alltså inte minst i bruket av uppbackningar.

<sup>7</sup> I det här sammanhanget vill vi påminna om att två studenter deltar i det sverigesvenska ämnesshandledningssamtalet och som framgår av bilaga 1b är antalet återkopplingsförekomster något högre i detta samtal. Bilaga 1a och 1b visar också att förekomsten av återkoppling varierar mellan de enskilda samtalen. Inget av de finlandssvenska samtalen har dock fler förekomster än något sverigesvenskt samtal.

Studenterna står för största delen av det totala återkopplingsarbetet i samtliga samtal (62 % av återkopplingarna i det finlandssvenska och 76 % i det sverigesvenska materialet). Speciellt i de sverigesvenska handledningssamtalen yttrar studenterna alltså många återkopplingar. I de sverigesvenska samtalen där en student deltar är andelen 67 respektive 76 % och i samtalet där två studenter deltar något högre, 83 %. Särskilt utmärkande är de svenska studenternas frekventa uppbackande. Studenternas uppbackningar står för 49 % av all återkoppling i de sverigesvenska samtalen (271 av 557). I de finlandssvenska samtalen är motsvarande andel 33 % (98 av 296).

Tabell 2 visar att skillnaden mellan handledare och student i det material som spelats in i Sverige och Finland är förhållandevis stor även vad gäller de expanderade responserna. I det finlandssvenska materialet är fördelningen mellan student och handledare relativt jämn (57 % respektive 43 %), medan handledarna i det sverigesvenska materialet endast står för 14 % och studenterna för så mycket som 86 % av de expanderade responserna. Detta kan delvis bero på att studenterna i de finlandssvenska handledningssamtalen tar fler initiativ som framkallar omfattande svar och kommentarer från handledaren.

### 5. Språklig form och intensitet

Utöver frekvens har vi studerat återkopplingarnas språkliga form. Här framträder skillnader mellan de samtal vi spelat in i de båda länderna, både vad gäller val av uttryck och grad av intensitet. Med intensitet avser vi den kraft och det engagemang som deltagarna uttrycker sitt instämmande med, från ett tveksamt *nja* till ett kraftigt engagerat *men det här är ju guld värt*. De mönster vi noterat för språklig form gäller alla typer av återkoppling, alltså uppbackningar, minimala responser och expanderade responser.

Typiska uppbackningssignaler i det sverigesvenska materialet är enkla eller dubblerade förekomster av *mm* (193/347) och *a* alternativt *ja* (88/347), vilka tillsammans utgör 81 % av alla uppbackningar. I det finlandssvenska materialet använder deltagarna ofta uppbackningar med enkla eller dubblerade uttryck av *jå* alternativt *ja* (60/154), *mm* (37/154) eller *okej* (23/154), vilka tillsammans uppgår till 78 % av alla uppbackningar. Beläggen för de två vanligaste uppbackningarna i vårt material stämmer därmed relativt väl överens med de siffror Green-Vänttinen (2001:93) presenterar i sin avhandling om uppbackningar i Helsingforssvenska samtal, där *jå* och *mm* står för 79 % av samtliga förekomster. *Okej* verkar däremot inte ha en lika framträdande roll i Green-Vänttinens material som i vårt.

Det finns en uppbackning som är såväl gemensam som frekvent i det sverigesvenska och det finlandssvenska materialet, nämligen *mm*. I de sverigesvenska handledningssamtalen utgörs mer än hälften (56 %) av uppbackningarna av just *mm*, medan den motsvarande finlandssvenska andelen är 24 %. Att vissa uttryck används med olika frekvens i sverigesvenska och finlandssvenska är inte ovanligt, vilket uppmärksammats av flera tidigare forskare (se t.ex. Melin-Köpilä 1996:189–191, Lindström 2009:169–173, 177 och af Hällström-Reijonen 2012:81–82). Högfrekvent i båda länderna är även olika varianter av *ja*, men här märker vi, i likhet med tidigare forskare (Saari 1975:175, Nordenstam 1987:54–55, Green-Vänttinen 2001:96–112), skillnader i form. I det sverigesvenska materialet är uppbackningen *a* mycket vanlig, medan den inte alls förekommer i de finlandssvenska samtalen. I det finlandssvenska materialet är i stället *jå* den allra vanligaste uppbackningen, medan den inte alls förekommer i det sverigesvenska materialet. *Jå* är intressant även ur ett kontaktlingvistiskt perspektiv, då den utgör en gemensam resurs i finskan och svenskan i Finland (Green-Vänttinen 2001:97). *Ja* förekommer däremot i båda länderna, men är inte i något av dem den vanligaste varianten.

Utöver de uppbackningar som nämnts ovan används bl.a. negationer (*nä*, *nej*), upprepningar av föregående talarers yttrande samt uttryck för instämmande av olika grad (t.ex. *mja*, *just det* och *precis*) i såväl enkla som komplexa uppbackningar i båda länderna. I de komplexa formerna ingår vanligtvis de redan nämnda uppbackningarna *mm* och *a/jå*.

Instämmanden kan uttryckas med olika intensitet (se t.ex. Kotsinas 1994:92–94, Nilsson 2005:120–121). I de sverigesvenska samtalen bemöts initiativ ibland med neutrala uppbackningar som *okej*, men ofta väljer deltagarna kraftigt instämmande uttryck som *just det*, *precis*, *absolut* och *exakt*. I de finlandssvenska samtalen föredrar deltagarna det mer neutrala uttrycket *okej*. I det finlandssvenska material vi detaljstuderat förekommer det ett enda belägg på *precis* respektive *just det*, men varken *absolut* eller *exakt* finns representerade bland uppbackningarna.<sup>8</sup>

På samma sätt som vi noterat en uppgradering av uppbackningarna i det sverigesvenska materialet, ser vi en större tendens till att använda minimala och expanderade responser av hög intensitet i de sverigesvenska handledningssamtalen. I det material som samlats in i Sverige och Finland är

<sup>8</sup> I tidigare forskning har den kvinnliga samtalsstilen betecknats som engagerad och understödjande medan den manliga beskrivits som utmanande och tävlingsinriktad (Nordenstam 1987, 1990, Holmes 2006). En engagerad samtalsstil har även setts som typiskt för ungdomsspråk (se t.ex. Nordberg 1984, Grönberg 2013). Ålders- och könsfördelningen är relativt jämn i materialet inspelat i de båda länderna. Eftersom ålder och kön i detta fall inte utgör någon förklaring till eventuella skillnader mellan länderna, utelämnas dessa aspekter ur analysen.

majoriteten av de minimala responserna ifyllnader eller korta svar som *mm* eller *jå*. Dessa ger ingen entydig signal om hur starkt deltagaren instämmer med föregående talare. I de fall de minimala responserna i det sverigesvenska materialet är annat än neutrala är de i regel kraftigt instämmande. Exempel på sådana är *men det är ju smart, men det var väl jätteskönt* och *ja men absolut*. Även bland de finlandssvenska minimala responserna är starkt uttryckta instämmanden visserligen vanliga, såsom *jå precis*, *jå absolut* och *jå just det*, men det är lika vanligt med mer neutralt hållna uttryck som *okej*. Därtill finns enstaka uttryck för ett mer nedtonat eller garderat instämmande, bl.a. *jå i princip* och *ja nå ja det e sant*. I de finlandssvenska samtalen är det framför allt studenterna som står för det garderade instämmandet, medan de kraftigt instämmande minimala responserna produceras av handledarna. I de sverigesvenska samtalen märks inga garderade instämmanden och de kraftigt instämmande minimala responserna yttras av både handledare och studenter.

De mönster för instämmande och intensitet vi märkt för uppbackningar och minimala responser framträder med ännu större tydlighet i de expanderade responserna. Även i denna grupp noterar vi en större tendens till uppgradering i de sverigesvenska samtalen. Särskilt påfallande är att de studenter och handledare vi spelat in i Sverige och Finland bemöter varandras initiativ på märkbart olika sätt. I de sverigesvenska samtalen arbetar studenterna aktivt för att ge handledaren starkt instämmande återkoppling, medan handledarens expanderade responser är mer neutrala. I vårt material förhåller sig de finlandssvenska studenterna snarast neutralt eller garderat till handledarens initiativ, medan handledarens expanderade responser varierar i instämmandegrad.

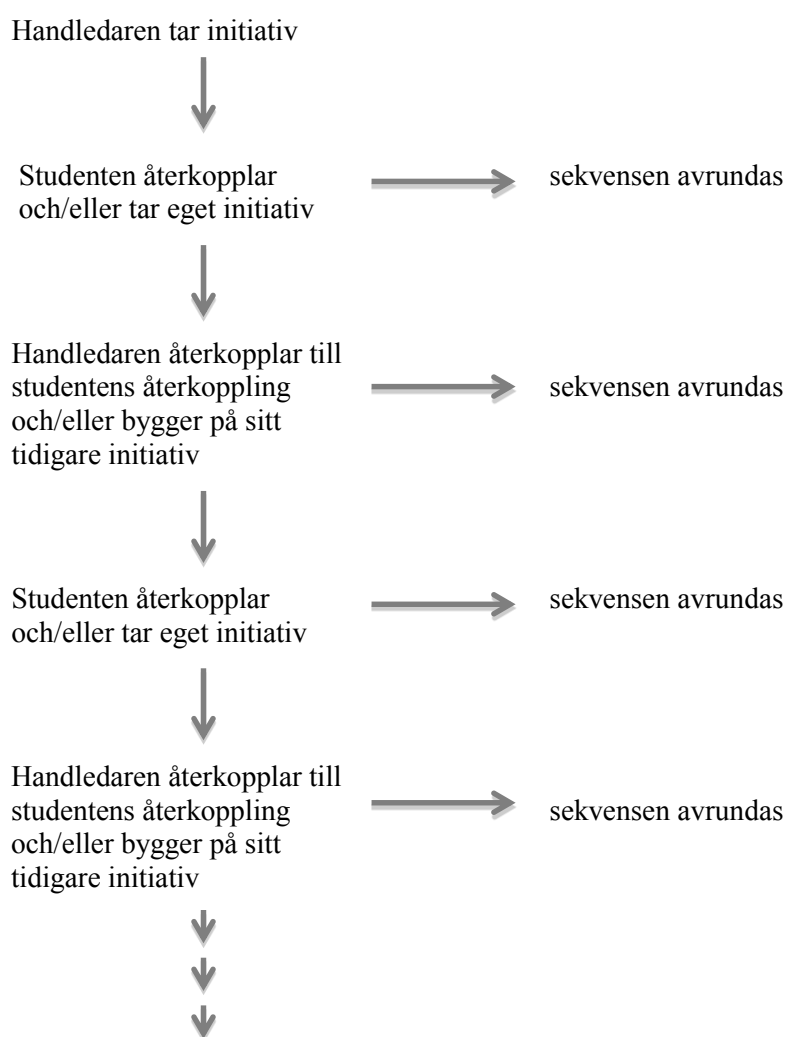
#### 6. Återkoppling i tre sverigesvenska och tre finlandssvenska exempel

I och med att handledningssamtalen pågår i en institutionell kontext, finns det vissa förutbestämda förväntningar om vilka faser och funktioner som ingår (jfr Linell 2011:192). Handledaren förväntas leverera positiv och negativ kritik samt ge förslag på hur studentens text kan bli bättre. Studenten förväntas reagera på förslagen och redogöra för den pågående och planerade skrivprocessen.

Som redan framgått i tidigare avsnitt, tenderar de studenter och handledare vi spelat in i Sverige och Finland att bemöta varandras initiativ på olika sätt. I såväl de sverigesvenska som de finlandssvenska handledningssamtalen är bemötandet ändå genomgående inställt på samarbete. Samarbetsviljan blir bl.a. tydlig i och med att deltagarnas reaktioner präglas

av instämmanden av olika grad. Inga starka invändningar förekommer i materialet. Detta pekar på att studenterna och handledarna arbetar mot samma mål i denna institutionella verksamhet som kännetecknas av att vara resultatorienterad.

I upplägget för samtliga inspelade handledningssamtal ingår en genomgång av den i förväg inlämnade texten. Det vanliga är att genomgången rör sig från början till slutet av texten genom att handledaren introducerar ett ämne i taget, som behandlas tills båda parter är nöjda. På så sätt avgränsas samtalet i tydliga sekvenser, vars typiska förlopp kan schematiseras enligt figur 2.



Figur 2. Schematisk skiss över initiativ och återkoppling i handledningssamtal.

En horisontell pil betyder att återkopplingen behandlas som tillräcklig och sekvensen kan avrundas med ett yttrande från handledaren eller studenten (en tredjetur). Om sekvensen inte avrundas följer en ny möjlighet till fort-

sättning (den vertikala pilen). Om handledaren inte behandlar studentens återkoppling som tillräckligt tydlig eller instämmande (jfr McCarthy 2003:49–50), kan sekvensen alltså byggas på enligt samma mönster. Även om det är handledaren som leder samtalet och tar de flesta initiativen, öppnar samtalstypen upp för studentens förberedda eller spontana frågor och kommentarer. Den schematiska skissen i figur 2 illustrerar således den vanligaste rollfördelningen i handledningssamtalen. Som i all institutionell interaktion kan avsteg från mönstret eller spontana tillägg till den i huvudsak förutbestämda agendan förekomma.

Samtalsdeltagarna har olika möjligheter att uttrycka att de accepterar och/eller instämmer med varandras initiativ och återkopplingar. I materialet har vi funnit tecken på att förväntningarna på återkoppling skiljer sig åt mellan de två länder vi studerat. Med hjälp av några exempel vill vi visa hur detta kommer fram i interaktionen. I exempel 2 och 3 återger vi två samtalsutdrag där studentens återkoppling relativt snabbt leder till att sekvensen kan avslutas utan att handledaren bygger på med ytterligare initiativ enligt figur 2. Det första exemplet är hämtat från ett finlandssvenskt språkhandledningssamtal där handledaren föreslår en korrigering av numerus i texten.

#### Exempel 2. Flera enzymer (FINSHAN1)

- 01           (1.2)  
 02 HAN:   mt eh:m (1.2) mjå här borde de väl vara (0.3)  
 03           tillhör en grupp enzymer  
 04           (1.0)  
 05 STU:   okej så i plur[alis e de enzymer    ]  
 06 HAN:   [flera enzymer en enz]ym  
 07           flera enzym[er j]å  
 08 STU:   [jå    ]  
 09           (2.6)

Studenten bemöter handledarens initiativ med en expanderad respons som inleds med ett neutralt *okej*. *Okej* signalerar att studenten hört initiativet, men ger inte i sig explicit uttryck för att hon förstått eller instämmer. I de finlandssvenska handledningssamtalen väljer studenterna ofta sådana neutrala uttryckssätt (såsom *mm*, *jå* och *mjå*). Direkt därefter uttrycker studenten sin förståelse genom att utöka den responsiva turen med *så i pluralis e de enzymer*. Redan innan studenten hunnit upprepa pluralformen som handledaren föreslagit på rad 3, *enzymer*, kommer handledaren med ett grammatiskt förtydligande på rad 6–7. Sekvensen avslutas med ett så gott som samstämmigt *jå*.

Exemplet är inte unikt i det finlandssvenska materialet. Det finns många liknande exempel på att ett ämne avslutas strax efter att handledare och student uttryckt en ömsesidig förståelse av vad som bör ändras i texten. Ofta räcker det med relativt få turer för att nå dit och sekvenserna i de finlandssvenska samtalen blir därmed vanligtvis tämligen korta. Det intryck vi får av detta typexempel är att såväl handledare som student är resultat-orienterade och fokuserade på den text de behandlar.

Det är svårt att hitta tydliga motsvarigheter till exempel 2 i det sverigesvenska materialet. Exempel 3 visar hur det kan se ut när ett ämne relativt snabbt kommer till avslut.

### Exempel 3. Formulera om (SVESHAN1)

01 (4.7)  
 02 HAN: så titta (.) på de här (0.7) stycket om F-  
 03 FÖRNAMN EFTERNAMNs bok (2.7) för hon skriver  
 04 jätteintressant om \*de:\* å de: de kan du  
 05 säkert använda dig av väldigtt (0.2)  
 06 [väldigt mycket]  
 07 STU: a[bsolut i- ] absolut ifall ja: (0.7)  
 08 alltså formulera om de  
 09 (0.2)  
 10 HAN: [mm ]  
 11 STU: [helt] klart för då f- alltså då tappar man  
 12 poängen ifall ja inte  
 13 (0.5)

På rad 2–6 föreslår handledaren att studenten lägger till fler hänvisningar till en bok som nämns i texten och motiverar initiativet med att boken innehåller mycket av relevans för uppsatsämnet. I överlapp med handledaren instämmer studenten starkt genom att yttra en expanderad respons som inleds med ett engagerat *absolut* (som upprepas i och med reparationen av felsägningen *absolut*). Studentens responsiva tur innehåller också ett förtydligande kring hanteringen av den källa handledaren rekommenderar. På rad 7–8 förklarar studenten att hon absolut kan använda sig av boken ifall hon *alltså formulera om de*, en förklaring som hon vidareutvecklar på rad 11–12. Den responsiva turen tycks övertyga handledaren om att studenten förstått och efter en kort paus kvitterar handledaren på rad 10 med en enkel uppbackning, *mm*. Det som huvudsakligen skiljer exempel 3 från exempel 2 är att studenten väljer ett kraftigare uttryck för instämmande (*absolut*). Detta kännetecknar de sverigesvenska studentåterkopplingarna i vårt material.

Exempel 4 illustrerar ett betydligt vanligare förlopp för en relativt kort sekvens ur ett sverigesvenskt handledningssamtal. Sekvensen är hämtad ur samtalets absoluta inledning. För att möjliggöra jämförelse med en likvärdig



finlandssvensk sekvens, har vi valt att analysera det sverigesvenska exemplet parallellt med en finlandssvensk öppningssekvens (exempel 5).

#### Exempel 4. Ska vi starta så (SVEÄHAN1)

01 HAN: ehh men ja tänkte att vi kan väl starta med  
02 att eh gå igenom eh texten↑  
03 ST1: [mm]  
04 ST2: [mm]  
05 HAN: ehh å köra lite kommentarer eh efter varann  
06 här å dom e som sagt båd- både stora å små (.)  
07 eh å sen så ehh har ja lite frågor till er i  
08 själva kommentarerna  
09 ST1: mm  
10 ST2: mm  
11 HAN: ska vi starta så  
12 ST1: ja↑  
13 ST2: absolut  
14 ST1: ja de köper vi

#### Exempel 5. Ska vi stänga dörren (FINSHAN1, tidigare återgivet som exempel 1)

01 HAN: okej (0.7) ska vi stänga dörren  
02 (1.8)  
03 STU: m↑hm  
04 (4.6)  
05 HAN: m okej (0.8) .h (1.3) JÅ så där h 'Hh h'H  
06 först tänkte ja säga nånting allmänt om den  
07 här texten  
08 (1.1)  
09 HAN: mt ö:hm .h ja tycker att den (0.8) så där  
10 strukturmässigt e (.) e väldigt (.)  
11 välskriven \*redan å å att den\* fun(.)kar bra  
12 den där stilen e enhetlig .h (0.9) e: (1.0) så  
13 ja har int hemskt mycket att säga liksom  
14 om om om (.) hur dom här styckena (0.6)  
15 \*fungera ja tycker att de fungerar väldigt  
16 bra som de gör\* nug [.h] nu: å å (0.2) å  
17 STU: [mm]

Inledningarna av SVEÄHAN1 och FINSHAN1 är slående lika. I båda placerar handledarna texten i centrum och förklarar att det är en genomgång av den man kommer att starta med. Efter en dryg sekunds paus på rad 8 i exempel 5 börjar den finlandssvenska handledaren beskriva sitt allmänna intryck av texten. Först på rad 17 kommer studenten med en uppbackning, *mm*. I vårt material återkopplar de sverigesvenska studenterna kontinuerligt och bidrar med fyra (*mm*, *mm*, *ja ↑*, *ja de köper vi*) respektive tre (*mm*, *mm*,

*absolut*) återkopplingar i den korta sekvens som redovisas i exempel 4. Anmärkningsvärt i det sverigesvenska samtalet är att handledaren inte till fullo nöjer sig med studenternas uppbackningar på rad 3–4 och 9–10. På rad 11 fiskar handledaren efter ytterligare återkoppling genom att ställa en explicit fråga: *ska vi starta så*. Frågan leder till de starkt instämmande minimala responserna *absolut* och *ja de köper vi*.

Exempel 4 inkluderar ett fenomen som tydligt skiljer de sverigesvenska handledningssamtalen från de finlandssvenska: en återkommande metadiskussion om själva handledningssituationen. Exemplet belyser de kraftigt instämmande och positivt värderande återkopplingar som studenterna påfallande ofta ger handledarna under sådana metadiskussioner. Om återkopplingen uteblir eller är alltför neutralt formulerad är det i materialet inte ovanligt att handledaren efterlyser tydligare ställningstaganden med hjälp av direkta frågor. I de sällsynta fall då de finlandssvenska samtalen kretsar kring själva handledningssituationen verkar återkoppling från studentens sida inte vara nödvändig, vilket framgår av exempel 5.

Som vi redan antytt är korta sekvenser med relativt få turer kännetecknande för det finlandssvenska materialet. De sverigesvenska handledningssamtalen byggs däremot, som i exempel 6, vanligen upp av längre sekvenser som kräver flera turer innan deltagarna ger uttryck för en ömsesidig förståelse om vad som bör ändras i texten och för en samstämd syn på själva handledningssituationen.

#### Exempel 6. Ja vill ha allt de här (SVESHAN2)

```

01 HAN: .h de här blåa har ja (0.2) lagt till (1.1)
02      på eh [asså] ja
03 STU:      [mm ]
04      (0.5)
05 HAN: ja tänker utsträckning än på barnens
06      inflytande asså (1.0) tvingas att fokusera på
07      relationen till barnen i- större u-
08      utsträckning än på barnens inflytande för du
09      .h då du skriver barnen här så e de eh rätt
10      bra å ha bestämd form
11 STU: mt konsekvent där
12 HAN: a:
13 STU: mm
14 HAN: för att (0.8) annars känner de- känns de
15      lite som de e några andra barn fastän de
16      inte e de
17 STU: a: ja förstår
18      (0.2)
19 HAN: men de här e ju bara asså som du ser ja
20      har ju nästan inte (.) kommenterat nånting i

```

21           din text å då (.) tittar ja på sådana  
22           [små små grejer]  
23 STU:       [ja ja ja           ] de e [jättebra]  
24 HAN:   [för nu   ] har du ändå  
25           sökt (.) dig [till mig å då]  
26 STU:   [ja ja precis ] ja vill [ha] allt  
27 HAN:   [a:]  
28 STU:       de här så de ja e bara  
29           (0.7)  
30 HAN:       [ju-]  
31 STU:       [ja ] känner inte att å va dåligt de e  
32           för att du säger nåt [de förstår du]  
33 HAN:   [nä (.) nä       ]  
34 STU:       [de (skrattar)]  
35 HAN:       [precis eller ] att ja e för  
36           pe[tig utan   ]  
37 STU:       [nej nej nej]  
38 HAN:       ja försöker bara fö- så [mt eh   ]  
39 STU:   [absolut]

Genom återkopplingarna *mt konsekvent där, mm och a: ja förstår* ger studenten tydliga signaler om att hon tagit till sig handledarens råd om att konsekvent skriva *barnen* i bestämd form. Språkhandledaren har tidigare under samtalet påpekat att studentens text är välskriven. Med en kommentar om att hon endast tittat på *små små grejer* skiftar handledaren fokus från texten och dess innehåll till själva handledningen. Detta skulle kunna ses som att en resultatorienterad rådgivning mynnar ut i en relationsskapande interaktion. I det här samtalet blir starka instämmanden och värderande återkoppling i samband med metadiskussion om handledningssituationen särskilt tydlig (t.ex. rad 23 och 26). Fenomenet återfinns även i de övriga sverigesvenska samtalen. I ämneshandledningssamtalet (SVEÄHAN1) ber handledaren studenterna om *kommentarer på de här då* och möts då av återkopplingen *nej men de här är ju guld värt*.

I motsats till föregående längre samtalsutdrag, exempel 6, håller sig både handledare och student i exempel 7, hämtat från det finlandssvenska ämneshandledningssamtalet, strikt till själva textproduktionen och forskningsprocessen.

### Exempel 7. Hitta något sånt iställe (FINÄHAN1)

01 HAN: sedan i avsnitt fem om delad vårdnad så  
02 (1.7) uhm reagera ja på dom här (0.9)  
03 referenserna som du har h  
04 (0.2)  
05 STU: mh  
06 (0.6)

- 07 HAN: justitieministerie och h ORGANISATIONSNAMN  
 08 (1.1) å: (1.6) du kanske [kan] skriva de  
 09 STU: [jå ]  
 10 HAN: som justitieministerie [på] svenska  
 11 STU: [jå]  
 12 (0.2)  
 13 STU: °okej°  
 14 HAN: och (0.7) år h ifall de finns (0.8)  
 15 publikationsår  
 16 (3.6)  
 17 STU: får man använda den här typen (0.2) liksom  
 18 av (0.6) källa (0.3) ti sånhänt  
 19 HAN: ö: e de liksom nån rapport eller (0.3) va  
 20 e [de ]  
 21 STU: [\*den] från\* de här ORGANISATIONSNAMN e i  
 22 alla fall från doms hemsida  
 23 (0.4)  
 24 HAN: hm (2.6) h jå nog nog får man i princip  
 25 använda de men \*ö\* (0.8) men h (0.6) de  
 26 borde i så fall kompletteras me nån slags  
 27 forskningslitteratur  
 28 (1.2)  
 29 HAN: att ö man måst ju allti vara (0.7)  
 30 källkritisk när man (0.5) hämtar material  
 31 från (1.1) [hem ]sidor å h  
 32 STU: [m jå]  
 33 (1.4)  
 34 STU: °mt okej°  
 35 (0.6)  
 36 HAN: de e (0.7) mera tillförlitligt att använda  
 37 (1.1) .h öu material som e (1.2)  
 38 vetenskapligt publicerat å granskat så h  
 39 (1.4)  
 40 STU: okej kanske ja borde si då om (1.2) om  
 41 ja sku hitta h (0.9) någo sånt i  
 42 ställe h  
 43 HAN: mh  
 44 (7.0)

Sekvensen inleds med att handledaren problematiserar presentationen av källor i texten. Studenten återkopplar till detta med de neutrala uppbackningarna *mh*, *jå*, *jå* och ett tystlåtet *okej*. Efter en paus bemöter studenten handledarinitiativet med ett eget initiativ i form av en fråga på rad 17–18. Studentinitiativ är klart vanligare i de finlandssvenska samtalen än i de sverigesvenska. Handledarnas responsiva turer är också mer omfattande och varierade i det material vi samlat in i Finland än i det vi samlat in i Sverige, eventuellt just på grund av att handledarna återkopplar på såväl student-

initiativ som studentåterkoppling. Även i detta exempel ser vi på rad 32 och 34 hur en vag studentåterkoppling inte räcker till för att avrunda ämnet och övertyga handledaren om att studenten anammat rådet. Så snart studenten byggt ut sin återkoppling med ett förtydligande om hur hon tänker åtgärda problemet, i det här fallet *hitta h någo sånt iställe*, övergår handledaren efter en längre paus till nästa tema. Kännetecknande nog aktualiseras ingen återkoppling om vad den finlandssvenska studenten anser om den handledning hon får.

### 7. Sammanfattning och avrundande diskussion

Pluricentriska språk och institutionella samtal kan var för sig studeras ur många perspektiv. Vi har valt att studera totalt sex stycken handledningssamtal i Sverige och Finland ur ett pluricentriskt perspektiv, för att se om de kommunikativa mönstren skiljer sig åt i de två varieteterna av svenska. I alla typer av samtal är initiativ och återkoppling avslöjande för de interpersonella relationer som aktualiseras mellan deltagarna och speciellt i en handledningskontext är återkoppling en viktig del av samtalet. I denna artikel har vi därför valt att lyfta fram och detaljstudera just återkoppling.

Handledningssamtalet inkluderar en förväntan om ömsesidig återkoppling mellan handledare och student. I både de sverigesvenska och de finlandssvenska handledningssamtalen förväntas handledaren kommentera texten studenten skrivit, men förväntningarna på hur studenten borde bemöta kommentarerna tycks skilja sig åt i materialet insamlat i de två länderna. Skillnaderna syns bland annat i vad studenterna och handledarna återkopplar på, hur starkt engagemang återkopplingen signalerar och hur ofta återkoppling ges och efterfrågas. I de sverigesvenska samtal vi studerat förväntas studenten ge fortlöpande (positivt) värderande återkoppling om handledarens förbättringsförslag och om handledningen i sin helhet. I de finlandssvenska samtalen förväntas studenten bemöta förbättringsförslagen med sakliga argument. Studentens åsikt om själva handledningen är däremot till synes oväsentlig i de finlandssvenska handledningssamtalen. Där är det själva texten och inte handledningen i sig som genomgående står i fokus.

Den återkoppling som ges i samtal uppstår inte i ett vakuum, utan formas starkt av de initiativ som föregår återkopplingen. Även om initiativen i samtliga studerade samtal i de flesta fall utgörs av handledarens råd och kommentarer, finns det uppenbara skillnader i hur dessa förbättringsförslag läggs fram. Medan de sverigesvenska handledare som deltar i denna studie lägger ner kraft på relationsskapande arbete bland annat genom att linda in kritiken och framställa sina förslag som små finjusteringar, fokuserar de

finlandssvenska handledarna på att framställa råden så tydligt som möjligt och försäkra sig om att studenterna både uppfattat dem och förklarat sig villiga att omsätta dem i praktiken. Dessa tydliga skillnader i initiativ bildar en avgörande tolkningsram för de återkopplingsmönster vi beskrivit i denna artikel och väcker frågor för fortsatt forskning inom forskningsprogrammet.

De resultat vi presenterat i artikeln antyder att de inspelade handledarna och studenterna i Sverige respektive Finland inte till fullo delar samma handledningskultur, utan är effektiva och tillmötesgående på två rätt så olika sätt. De sverigesvenska handledarna skapar en samstämd och avslappnad stämning för handledningen bland annat genom att tona ner kritiken och efterfråga studenternas återkoppling, samtidigt som studenterna bekräftar handledarna och upprätthåller den relationsskapande stämningen genom att i sin återkoppling intyga hur mycket de uppskattar den handledning de erbjuds. I de student- och handledarroller som realiseras i de finlandssvenska samtalen blir återkoppling däremot snarast relevant ur ett resultatorienterat perspektiv, där tydlighet eftersträvas i såväl initiativ som återkoppling. Den finlandssvenska student som samarbetar med en sverigesvensk handledare skulle sannolikt vara oförstående inför handledarens förväntningar om återkoppling på metakommentarer om själva handledningssituationen, medan den finlandssvenska handledare som möter en sverigesvensk student kanske skulle invänta fler egna initiativ från studenten samt reagera på studentens uppgraderade återkopplingssignaler.

De skillnader vi kunnat konstatera genom att söka svar på de inledningsvis nämnda forskningsfrågorna om återkopplingarnas struktur, frekvens och fördelning i de finlandssvenska och sverigesvenska handledningssamtalen kan förstås som ett samspel mellan olika nivåer. Den konkreta interaktionen på mikronivån sker mot bakgrund av en mer övergripande uppfattning i samhället om vad som kännetecknar ett handledningssamtal. Resultaten förstärker tidigare forskningsresultat (Charles & Louhiala-Salminen 2007, Kangasharju 2007, Wide u.u.) om att man i institutionella miljöer i Sverige betonar dialogiska och relationsskapande aktiviteter, medan man i Finland i högre grad uppvisar en tydlig sak- och resultatorientering. Samtidigt bidrar de konkreta manifestationerna i interaktionen till att på sikt påverka hur vi i ett visst samhälle ser på handledningssamtal och på lärande.

En fortsatt näranalys av den interaktion som pågår i de inspelade handledningssamtalen kan lära oss mycket om handledning som verksamhet och om interaktion på svenska i Sverige och i Finland. Med återkoppling till Barron och Schneider (2009:425) kan vi konstatera: talare som delar språk behöver inte nödvändigtvis dela samtalsmönster.

*Litteratur*

- Adelswärd, Viveka. 1995. Institutionella samtal – struktur, moral och rationalitet. Några synpunkter på värdet av samtalsanalys för att studera mötet mellan experter och lekmän. *Folkmålsstudier* 36. S. 109–137.
- Allwood, Jens. 1988. Om det svenska systemet för språklig återkoppling. I: Linell, Per m.fl. (utg.), *Svenskans beskrivning* 16. Förhandlingar vid sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning. Volym 1. Linköping: Universitetet i Linköping. S. 89–106.
- Allwood, Jens, Cerrato, Loredana, Jokinen, Kristiina, Navaretta, Costanza och Paggio, Patrizia. 2007. The MUMIN coding scheme for the annotation of feedback, turn management and sequencing phenomena. *Lang Resources & Evaluation* 41. S. 273–287.
- Antaki, Charles, Houtkoop-Steenstra, Hanneke och Rapley, Mark. 2000. "Brilliant. Next Question...": High-grade assessment sequences in the completion of interactional units. *Research on Language and Social Interaction* 33 (3). S. 235–262.
- Barron, Anne och Schneider, Klaus P. 2009. Variational pragmatics: Studying the impact of social factors on language use in interaction. *Intercultural Pragmatics* 6. S. 425–442.
- Charles, Mirja-Liisa & Louhiala-Salminen, Leena. 2007. Vems språk talas, vilken är verksamhetskulturen? Intern kommunikation och språkval i finsk-svenska fusionerade företag. I: Kangas, Olli och Kangasharju, Helena (red.), *Ordens makt och maktens ord. (Svenskt i Finland – finskt i Sverige. IV.)* Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. S. 416–447.
- Clyne, Michael (red.). 1992. *Pluricentric languages. Differing norms in different nations.* Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- Duncan, Starkey och Niederehe, George. 1974. On signalling that it's your turn to speak. *Journal of Experimental Social Psychology* 10(3). S. 234–247.
- Gardner, Rod. 1997. The conversation object *Mm*: A weak and variable acknowledging token. *Research on Language and Social Interaction* 30 (2). S. 131–156.
- Green-Vänttinen, Maria. 2001. *Lyssnaren i fokus. En samtalsanalytisk studie i uppbackningar.* Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Grönberg, Anna Gunnarsdotter. 2013. Ungdomsspråk. I: Sundgren, Eva (red.), *Sociolinguistik. Andra upplagan.* Stockholm: Liber. S. 236–273.
- Heldner, Mattias, Hjalmarsson, Anna och Edlund, Jens. 2013. Backchannel relevance spaces. I: Asu, Eva-Liina och Lippus, Pärtel (red.), *Nordic Prosody: Proceedings of the XIth conference, Tartu 2012.* Frankfurt am Main: Peter Lang. S. 137–146.
- Henricson, Sofie och Nelson, Marie. Inskickad. Var för sig, båda eller ingen? Uppbackningar, överlappningar och pauser i finlandssvenska och sverigesvenska handledningssamtal.
- Henricson, Sofie, Nelson, Marie, Wide, Camilla, Norrby, Catrin, Nilsson, Jenny & Lindström, Jan. U.u. *You and I in Sweden-Swedish and Finland-Swedish supervision meetings.* I: Muhr, Rudolf och Marley, Dawn (red.), *Pluricentric languages worldwide and pluricentric theory.* Frankfurt/Wien: Peter Lang.
- Holmes, Janet. 2006. *Gender at Work.* Malden: Blackwell Publishing.
- af Hällström-Reijonen, Charlotta. 2012. *Finlandismer och språkvård från 1800-talet till i dag.* Helsingfors: Helsingfors universitet.

- Kangasharju, Helena. 2007. Interaktion och inflytande. Finländare och svenskar vid mötesbordet. I: Kangas, Olli och Kangasharju, Helena (red.), *Ordens makt och maktens ord. (Svenskt i Finland – finskt i Sverige. IV.)* Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. S. 341–377.
- Knight, Dawn. 2009. A multi-modal corpus approach to the analysis of backchanneling behaviour. University of Nottingham.
- Kotsinas, Ulla-Britt. 1994. *Ungdomsspråk*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Lindström, Jan. 2009. Negationen inte i satsens spets – Int e de ju rimlit. I: Wide, Camilla och Lyngfelt, Benjamin (red.), *Konstruktioner i finlandssvensk syntax. Skriftspråk, samtal och dialekter*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. S. 163–189.
- Linell, Per. 2011. *Samtalskulturer. Kommunikativa verksamhetstyper i samhället*. Linköping: Linköpings universitet.
- Linell, Per och Gustavsson, Lennart. 1987. *Initiativ och respons. Om dialogens dynamik, dominans och koherens*. Linköping: Universitetet i Linköping.
- Magnusson, Jenny och Sveen, Hanna. 2014. Handledningens effektivitet. En studie av remediering i självständiga arbeten. I: Lindström, Jan m.fl. (red.), *Svenskans beskrivning 33*. Helsingfors: Helsingfors universitet. S. 290–299.
- McCarthy, Michael. 2003. Talking back: "Small" interactional response tokens in everyday conversation. *Research on Language and Social Interaction* 36 (1). S. 33–63.
- Melin-Köpilä, Christina. 1996. *Om normer och normkonflikter i finlandssvenskan. Språkliga studier med utgångspunkt i nutida elevtexter*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Milles, Karin. 2003. *Kvinnor och män i möte: En samtalsanalytisk studie av interna arbetsmöten*. Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis.
- Nilsson, Jenny. 2005. *Adverb i interaktion*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Nordberg, Bengt. 1984. Om ungdomars samtalsstil. Några preliminära iakttagelser. *Nysvenska studier* 64. S. 5–27.
- Nordenstam, Kerstin. 1987. *Kvinnlig och manlig samtalsstil*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Nordenstam, Kerstin. 1990. "Hur talar kvinnor och män till vardags". *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. S. 32–42.
- Norrby, Catrin. 2014. *Samtalsanalys – så gör vi när vi pratar med varandra. Tredje upplagan*. Lund: Studentlitteratur.
- Norrby, Catrin, Wide, Camilla, Lindström, Jan och Nilsson, Jenny. 2014. Finns det nationella svenska kommunikationsmönster? Tilltal i läkare-patientsamtal i Sverige och Finland. I: Lindström, Jan m.fl. (red.), *Svenskans beskrivning 33*. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen. S. 343–352.
- O'Keeffe, Anne och Adolphs, Svenja. 2008. Response tokens in British and Irish discourse. I: Schneider, Klaus P. och Barron, Anne (red.), *Variational Pragmatics. A focus on regional varieties in pluricentric languages*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. S. 69–98.
- Reuter, Mikael. 1992. Swedish as a pluricentric language. I: Clyne, Michael (red.), *Pluricentric languages. Differing norms in different nations*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter. S. 101–116.
- Saari, Mirja. 1975. *Talsvenska: en sociolingvistisk studie över syntaktiska drag i intervjuvar*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.



- Saari, Mirja. 1994. Diskurspartiklar i sociokulturell belysning. I: Jörgensen, Nils m.fl. (red.), *Språkbruk, grammatik och språkförändring: en festskrift till Ulf Teleman*. Lund: Lunds universitet. S. 65–74.
- Saari, Mirja. 1995. "Jo, nu kunde vi festa nog". Synpunkter på svenskt språkbruk i Sverige och Finland. *Folkmålsstudier* 36. S. 75–108.
- Schneider, Klaus P. och Barron, Anne. 2008. Where pragmatics and dialectology meet. Introducing variational pragmatics. I: Schneider, Klaus P. och Barron, Anne (red.), *Variational Pragmatics. A focus on regional varieties in pluricentric languages*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. S. 1–32.
- Svinhufvud, Kimmo och Vehviläinen, Sanna. 2013. Papers, documents, and the opening of an academic supervision encounter. *Text & Talk* 33. S. 139–166.
- Tottie, Gunnel. 1991. Conversational style in British and American English: The case of backchannels. I: Aijmer, Karin och Altenberg, Bengt (red.), *English corpus linguistics*. London: Longman. S. 254–271.
- Vehviläinen, Sanna. 2009. Student-initiated advice in academic supervision. *Research on Language and Social Interaction*, 42(2). S. 163–190.
- Vetenskapsrådet. 2010. Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (elektronisk). Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR>.
- Wide, Camilla. u.u. Kommunikativa skillnader mellan sverigesvenskt och finlands-svenskt språkbruk. I: *Svenskans beskrivning* 34.
- Yngve, Victor H. 1970. On getting a word in edgewise. I: *Papers from the sixth regional meeting*. Chicago: Chicago Linguistic Society. S. 567–578.

### *Transkriptionsnyckel*

(0.2)	Paus mätt i tiondedels sekunder
(.)	Mikropaus, som är hörbar men kortare än 0,2 sekunder
[enzymer]	Överlappande tal
'Henzymer'H	Sägs med skratt i rösten
*enzymer*	Sägs med knarr i rösten
.h	Hörbar inandning
h	Hörbar utandning
°enzymer°	Sägs tystare än det omgivande talet
ENZYMER	Sägs med högre volym än det omgivande talet
enzy:mer	Förlängt ljud
enzymer	Sägs med starkare betoning
↑	Stigande intonation
mt	Smackljud

## Bilaga 1a. Återkoppling i handledningssamtal (Finland)

	Återkoppling totalt	Uppbackningar	Minimala responser	Expanderade responser
<b>FINSHAN1 Totalt</b>	<b>150 (100 %)</b>	<b>73 (48,7 %)</b>	<b>46 (30,7 %)</b>	<b>31 (20,7 %)</b>
<b>Handledare</b>	<b>55 (37 %)</b>	<b>25 (34 %)</b>	<b>17 (37 %)</b>	<b>13 (42 %)</b>
<b>Student</b>	<b>95 (63 %)</b>	<b>48 (66 %)</b>	<b>29 (63 %)</b>	<b>18 (58 %)</b>
FINSHAN1 Början				
Totalt	51 (100 %)	28 (55 %)	13 (25 %)	10 (20 %)
Handledare	19 (37 %)	10 (36 %)	5 (38 %)	4 (40 %)
Student	32 (63 %)	18 (64 %)	8 (62 %)	6 (60 %)
FINSHAN1 Mitten				
Totalt	44 (100 %)	21 (48 %)	12 (27 %)	11 (25 %)
Handledare	18 (41 %)	8 (38 %)	4 (33 %)	6 (55 %)
Student	26 (59 %)	13 (62 %)	8 (67 %)	5 (45 %)
FINSHAN1 Slutet				
Totalt	55 (100 %)	24 (44 %)	21 (38 %)	10 (18 %)
Handledare	18 (33 %)	7 (29 %)	8 (38 %)	3 (30 %)
Student	37 (67 %)	17 (71 %)	13 (62 %)	7 (70 %)
<b>FINSHAN2 Totalt</b>	<b>68 (100 %)</b>	<b>38 (55,9 %)</b>	<b>16 (23,5 %)</b>	<b>14 (20,6 %)</b>
<b>Handledare</b>	<b>29 (43 %)</b>	<b>17 (45 %)</b>	<b>5 (31 %)</b>	<b>7 (50 %)</b>
<b>Student</b>	<b>39 (57 %)</b>	<b>21 (55 %)</b>	<b>11 (69 %)</b>	<b>7 (50 %)</b>
FINSHAN2 Början				
Totalt	22 (100 %)	16 (73 %)	4 (18 %)	2 (9 %)
Handledare	14 (64 %)	10 (62,5 %)	2 (50 %)	2 (100 %)
Student	8 (36 %)	6 (37,5 %)	2 (50 %)	0 (0 %)
FINSHAN2 Mitten				
Totalt	20 (100 %)	11 (55 %)	8 (40 %)	1 (5 %)
Handledare	4 (20 %)	2 (18 %)	2 (25 %)	0 (0 %)
Student	16 (80 %)	9 (82 %)	6 (75 %)	1 (100 %)
FINSHAN2 Slutet				
Totalt	26 (100 %)	11 (42,3 %)	4 (15,4 %)	11 (42,3 %)
Handledare	11 (42 %)	5 (45 %)	1 (25 %)	5 (45 %)
Student	15 (58 %)	6 (55 %)	3 (75 %)	6 (55 %)
<b>FINÄHAN1 Totalt</b>	<b>78 (100 %)</b>	<b>43 (55 %)</b>	<b>24 (31 %)</b>	<b>11 (14 %)</b>
<b>Handledare</b>	<b>29 (37 %)</b>	<b>14 (33 %)</b>	<b>11 (46 %)</b>	<b>4 (36 %)</b>
<b>Student</b>	<b>49 (63 %)</b>	<b>29 (67 %)</b>	<b>13 (54 %)</b>	<b>7 (64 %)</b>
FINÄHAN1 Början				
Totalt	31 (100 %)	21 (68 %)	4 (13 %)	6 (19 %)
Handledare	12 (39 %)	8 (38 %)	2 (50 %)	2 (33 %)
Student	19 (61 %)	13 (62 %)	2 (50 %)	4 (67 %)
FINÄHAN1 Mitten				
Totalt	18 (100 %)	10 (56 %)	6 (33 %)	2 (11 %)
Handledare	7 (39 %)	3 (30 %)	3 (50 %)	1 (50 %)
Student	11 (61 %)	7 (70 %)	3 (50 %)	1 (50 %)
FINÄHAN1 Slutet				
Totalt	29 (100 %)	12 (41,4 %)	14 (48,3 %)	3 (10,3 %)
Handledare	10 (34 %)	3 (25 %)	6 (43 %)	1 (33 %)
Student	19 (66 %)	9 (75 %)	8 (57 %)	2 (67 %)

## Bilaga 1b. Återkoppling i handledningssamtal (Sverige)

	Återkoppling Totalt	Uppbackningar	Minimala responser	Expanderade responser
<b>SVESHAN1 Totalt</b>	<b>188 (100 %)</b>	<b>118 (63 %)</b>	<b>37 (20 %)</b>	<b>33 (17 %)</b>
Handledare	46 (24 %)	26 (22 %)	16 (43 %)	4 (12 %)
Student	142 (76 %)	92 (78 %)	21 (57 %)	29 (88 %)
SVESHAN1 Början				
Totalt	63 (100 %)	40 (63 %)	10 (16 %)	13 (21 %)
Handledare	10 (16 %)	6 (15 %)	2 (20 %)	2 (15 %)
Student	53 (84 %)	36 (85 %)	8 (80 %)	11 (85 %)
SVESHAN1 Mitten				
Totalt	49 (100 %)	33 (68 %)	9 (18 %)	7 (14 %)
Handledare	8 (16 %)	3 (9 %)	5 (56 %)	- (0 %)
Student	41 (84 %)	30 (91 %)	4 (44 %)	7 (100 %)
SVESHAN1 Slutet				
Totalt	76 (100 %)	45 (59 %)	18 (24 %)	13 (17 %)
Handledare	28 (37 %)	17 (38 %)	9 (50 %)	2 (15 %)
Student	48 (63 %)	28 (62 %)	9 (50 %)	11 (85 %)
<b>SVESHAN2 Totalt</b>	<b>151 (100 %)</b>	<b>88 (58 %)</b>	<b>38 (25 %)</b>	<b>25 (17 %)</b>
Handledare	50 (33 %)	36 (41 %)	11 (29 %)	3 (12 %)
Student	101 (67 %)	52 (59 %)	27 (71 %)	22 (88 %)
SVESHAN2 Början				
Totalt	51 (100 %)	30 (58,8 %)	10 (19,6 %)	11 (21,6 %)
Handledare	17 (33 %)	13 (43 %)	4 (40 %)	- (0 %)
Student	34 (67 %)	17 (57 %)	6 (60 %)	11 (100 %)
SVESHAN2 Mitten				
Totalt	55 (100 %)	32 (58 %)	16 (29 %)	7 (13 %)
Handledare	20 (36 %)	16 (50 %)	3 (19 %)	1 (14 %)
Student	35 (64 %)	16 (50 %)	13 (81 %)	6 (86 %)
SVESHAN2 Slutet				
Totalt	45 (100 %)	26 (57,8%)	12 (26,7 %)	7 (15,6 %)
Handledare	13 (29 %)	7 (27 %)	4 (33 %)	2 (29 %)
Student	32 (71 %)	19 (73 %)	8 (67 %)	5 (71 %)
<b>SVEÄHAN1 Totalt</b>	<b>218 (100 %)</b>	<b>141 (65 %)</b>	<b>51 (23 %)</b>	<b>26 (12 %)</b>
Handledare	36 (17 %)	14 (10 %)	17 (33 %)	5 (19 %)
Student	182 (83 %)	127 (90 %)	34 (67 %)	21 (81 %)
SVEÄHAN1 Början				
Totalt	63 (100 %)	44 (70 %)	12 (19 %)	7 (11 %)
Handledare	12 (19 %)	5 (11 %)	5 (42 %)	2 (29 %)
Student tot.	51 (81 %)	39 (89 %)	7 (58 %)	5 (71 %)
Student 1/2	24 (47 %) 27 (53 %)	20 (51%) 19 (49 %)	3 (43 %) 4 (57 %)	1 (20 %) 4 (80 %)
SVEÄHAN1 Mitten				
Totalt	86 (100 %)	47 (54 %)	29 (34 %)	10 (12 %)
Handledare	15 (17 %)	5 (11 %)	9 (31 %)	1 (10 %)
Student tot.	71 (83 %)	42 (89 %)	20 (69 %)	9 (90 %)
Student 1/2	41 (58 %) 30 (42 %)	20 (48 %) 22 (52 %)	13 (65 %) 7 (35 %)	8 (89 %) 1 (11 %)
SVEÄHAN1 Slutet				
Totalt	69 (100 %)	50 (73 %)	10 (14 %)	9 (13 %)
Handledare	9 (13 %)	4 (8 %)	3 (30 %)	2 (22 %)
Student tot.	60 (87 %)	46 (92 %)	7 (70 %)	7 (78 %)
Student 1/2	33 (55 %) 27 (45 %)	27 (59 %) 19 (41 %)	3 (43 %) 4 (57 %)	3 (43 %) 4 (57 %)